

БЮЛЕТЕНЬ #1

27 квітня 2023 року

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Швейцарська Конфедерація

FiBL

SAFOSO

ОФІС З РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМНИЦТВА
ТА ЕКСПОРТУ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА

Бізнес

infagro

ЗМІНИ В МОЛОЧНІЙ ГАЛУЗІ ЗА РІК ВІЙНИ

Спеціальний інформаційно-аналітичний бюлетень, підготовлений агентством Інфагро в рамках серії експертних зустрічей з підтримки та просування експорту молочної продукції в умовах війни

Вплив війни на зміни сектору

428 днів війни росії проти України, звичайно ж, залишили свій брудний, а інколи навіть кривавий слід і в молочній галузі країни. Проте, завдяки певним Перемогам ЗСУ та мобілізації зусиль всіх учасників галузі, зараз ситуація виглядає значно краще, ніж у перші місяці війни.

Сільськогосподарські підприємства збільшують виробництво молока, а заводи поки справно його переробляють. Торгівля відновила свою активність, з'явилися підстави для прогнозів збільшення споживання молочної продукції в поточному році. Внутрішня логістика налагодилася, відпрацьовані навіть нові шляхи експорту. До недавнього часу були активними зовнішні продажі.

Але, навіть з врахуванням неймовірних старань всіх ланок, через війну в галузі відбулись негативні процеси, на подолання яких потрібно багато зусиль і часу, можливо роки.

На жаль, ще досі не вдалося звільнити від агресора значні території на Сході та Півдні України. В цих регіонах, а також в деокупованих областях та прифронтових зонах, відбулося суттєве скорочення виробництва молока. Але водночас збільшились надії в центральній частині України та на Заході.

Виробництво молока в сільськогосподарських підприємствах після кризового 2022 року в поточному році може збільшитися до довоєнного рівня. Але домогосподарства продовжують активно позбавлятися корів, що впливає на подальше загальне зниження виробництва молока в країні.

Обсяги переробки молока після падіння у 2022 році на 16,6%, у 2023 році можуть збільшитися на 10%. Через суттєве падіння споживання молокопродуктів, молочні заводи ще торік були вимушені переорієнтуватися на випуск продукції для експорту, значно зменшивши випуск сиру та свіжих молокопродуктів.

Через вимушену міграцію та зниження платоспроможності українців, що залишилися в країні, за приблизними оцінками продажі молочних продуктів у 2022 році зменшились на 27%

до 2,5 млн тонн (в перерахунку на молоко). У 2023 році очікується збільшення споживання, але лише тому, що значна частина біженців повертається в Україну. На жаль, заможнішими українці поки що не стають.

Попри очікуване збільшення споживання та зниження обсягів виробництва молока, його профіцит залишається ще надто великим. Для нормального балансу необхідно багато молочних продуктів продавати на експорт і в 2023 році. За приблизними оцінками «зайвими» можуть бути до 20% молока від обсягу запропонованого на промислову переробку.

Згідно з оцінками аналітиків, експорт молочних продуктів в 2022 році зріс до рівня близько 700 тис. т (в еквіваленті молока). В поточному році цей показник може зберегтись, але зміниться структура експорту: найбільш суттєво скоротяться продажі масла та сирного продукту, водночас зросте експорт сухого знежиреного молока.

Вигідним для вітчизняних виробників в минулому році виявилось суттєве падіння імпорту молочних продуктів – зменшилася конкуренція. За приблизними оцінками Інфагро, в молочному еквіваленті цей показник знизився вдвічі до 300 тис. т. В поточному році суттєвого збільшення імпорту також не відбудеться.

Однією з найбільших проблем молочної галузі у 2023 році вважається значне падіння світових і, як наслідок, українських експортних цін на молочні продукти. З огляду на поточну собівартість виробництва, зовнішні продажі цілого ряду товарів в даний час вважаються збитковими.

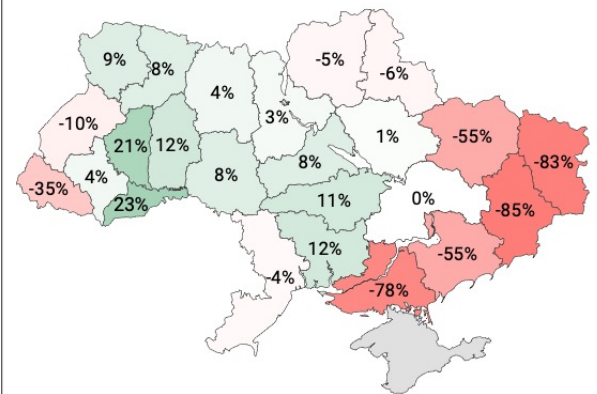
Але все ж таки провідні аналітики вважають, що глобальна кон'юнктура світових ринків в другому півріччі має покращитися.

Експортерів змушує хвилюватися і політика наших європейських сусідів щодо обмеження імпорту агропродукції. Зокрема Польща, яка в 2022 році була найбільшим покупцем українських молокопродуктів, нещодавно запровадила заборону і на такі товари. Сподіваємось, дружня Польща визнає помилку і відновить їх імпорт найближчими днями ...

Джерела: Institute for the Study of War with American Enterprise Institute's Critical Threats Project
(на листопад 2022)

ДИНАМІКА ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА СИРОГО С/Г ПІДПРИЄМСТВАМИ (2022 > 2021), %

Зміни пропозиції сировини

Повномасштабна військова агресія росії призвела до критичних наслідків для України та молочної галузі зокрема. Знищення ферм та поголів'я корів, пошкодження логістики, запасів фуражу та майна виробників призвели до скорочення пропозиції сирого молока в країні. Суттєвим стресом для галузі минулої весни була загальна оптимізація годівлі та зменшення кількості доїнь худоби на добу.

Попри те, в другій половині року ситуація в країні стабілізувалась. Відповідно, покращилися процеси і у тваринництві: фермери зрозуміли доцільність «інвестицій» дешевого зерна в корів; налагодження експортних шляхів призвело до підвищення попиту та закупівельних цін сирого молока, що, в свою чергу, також стимулювало виробників до збільшення пропозиції сирого молока.

Через стабільне зниження виробництва молока категорією господарств населення, загальні показники для України вказують на подальше скорочення у 2023 році, але, при тому є сподівання щодо відновлення пропозиції категорією с/г підприємств до рівня 2021 року.

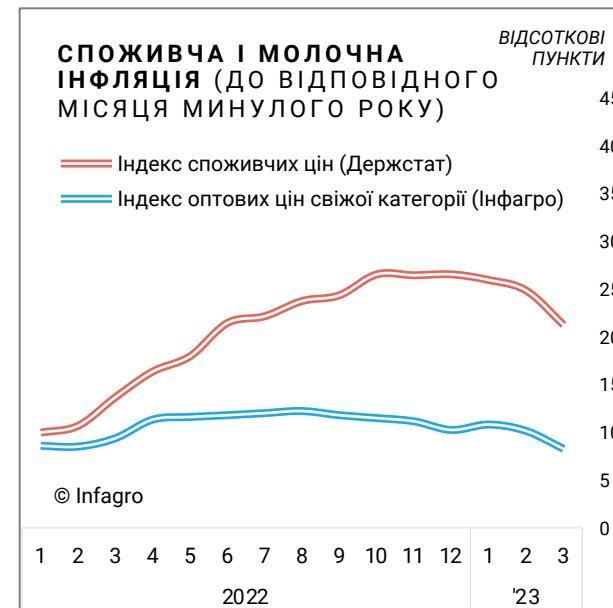
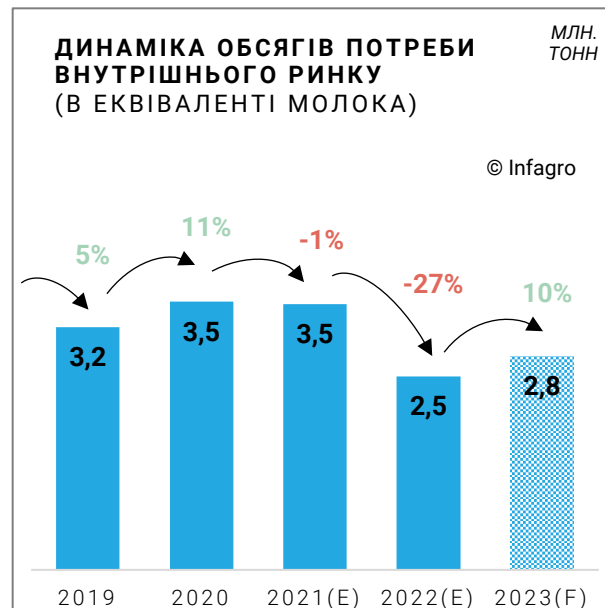
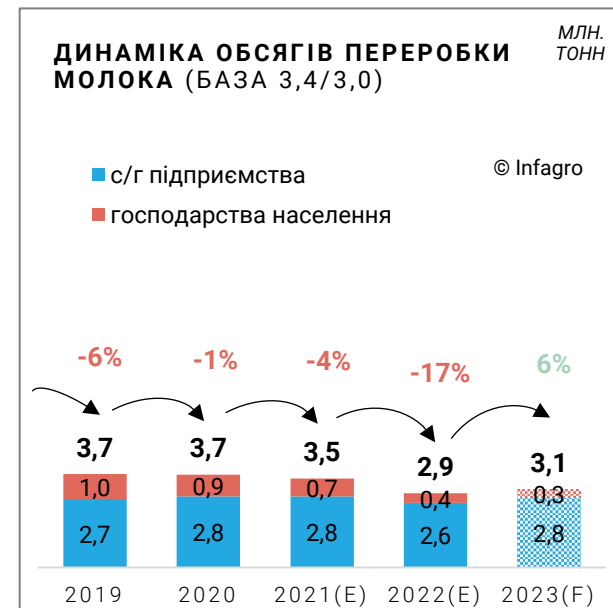
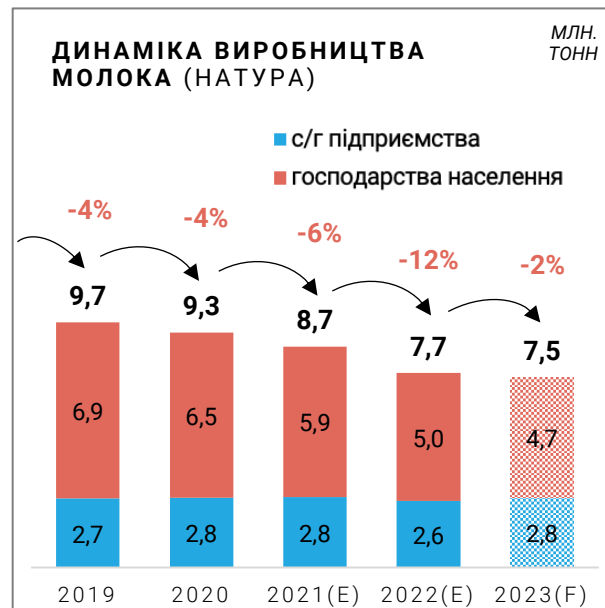
Споживчі тенденції

Відповідно до результатів року фіксуємо, що попит на молоко та молочні товари постраждав більш суттєво, ніж його пропозиція. Так, порівняно з 2021 роком, у 2022 році внутрішня потреба товарного ринку (в еквіваленті сирого молока) впала на 27% порівняно зі зниженням обсягів переробки сировини на 17%.

Така жаклива динаміка, передусім, пов'язана з демографічними змінами, спричиненими війною та окупацією українських територій. Також вагомим фактором зменшення молочної потреби були економічні причини, в т.ч. загальне зниження купівельної спроможності населення та висока інфляція. Але, як не парадоксально, остання одночасно і підтримувала продажі молочної продукції порівняно з іншими товарами: на малюнку бачимо, що річна інфляція гуртових цін свіжої молочної категорії була значно нижчою за рівні загальної споживчої інфляції в Україні.

Позитивні прогнози для 2023 року побудовані на низькій базі 2022 року та проєкції поліпшення демографічної ситуації в країні.

Різниця попиту та пропозиції, як і минулого року, в 2023 році зумовлює необхідність збереження відповідних темпів експорту молочних товарів.

Забезпеченість і зовнішня торгівля

В 2022 році, на відміну від 2021, коли Україна мала збалансовані цифри внутрішньої потреби і пропозиції, а також торгового паритету, через російську агресію баланс зазнав суттєвих змін. В поточному році також відбувається певна його трансформація.

Війна в Україні спричинила загальне зменшення як виробництва молока, так і потреби внутрішнього ринку в цілому.

Офіційної статистики в Україні немає але, за експертними оцінками, пропозиція сировини для переробки в 2022 році в порівнянні з роком попереднім скоротилася приблизно на 17% до 2,9 млн. тонн в перерахунку на базові показники жиру та протеїну.

Через міграційні процеси і падіння економіки потреба внутрішнього ринку (промислового споживання та/або використання молока і молочних товарів в еквіваленті сирого молока) в минулому році впала приблизно на 27%, до 2,5 млн. тонн.

В останні місяці спостерігається певне відновлення споживання молокопродуктів. Здається, українці активніше повертаються додому з вимушеної міграції. Допускаємо, що внутрішні продажі молочних продуктів можуть збільшитися в 2023 році на 10% в порівнянні з провальним минулим роком до 2,8 млн. тонн.

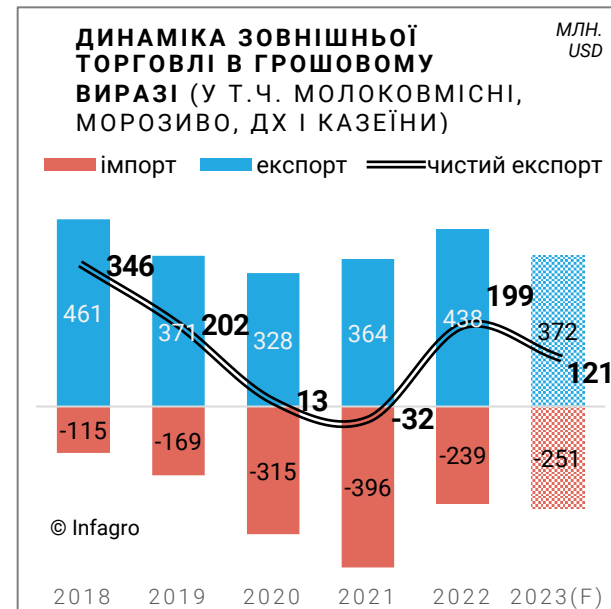
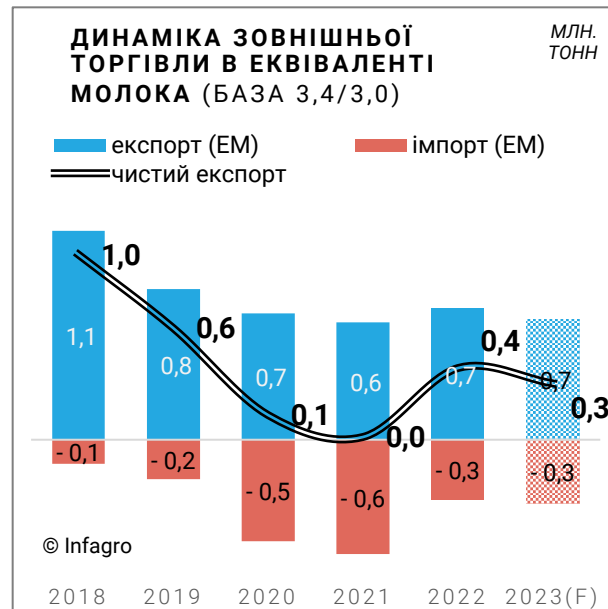
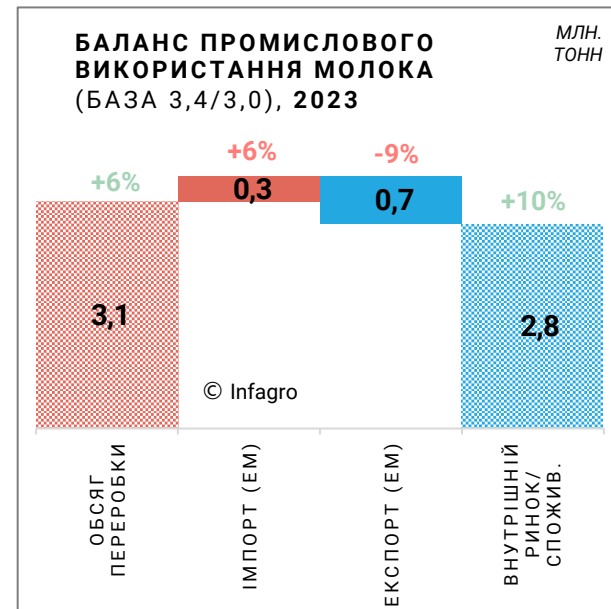
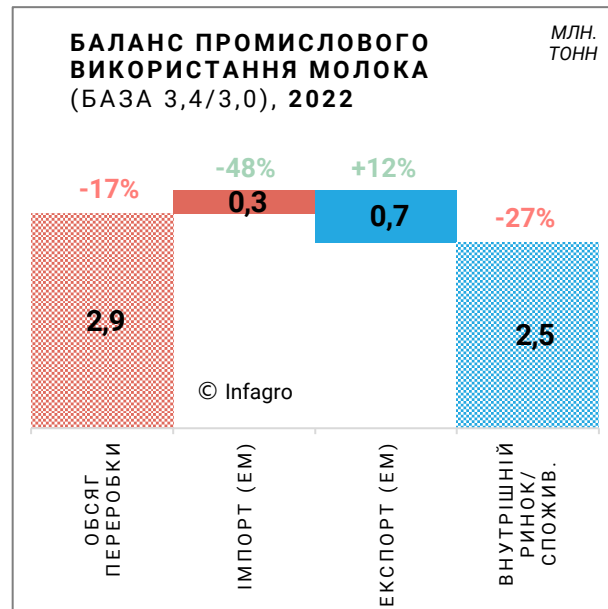
Таким чином, згідно розрахунків Інфагро, рівень самозабезпеченості молочного ринку і в 2022 році, і 2023 вище 100% навіть при скороченні імпорту майже вдвічі. Тобто залежність галузі від експорту значно зросла.

Майже чверть молока, що надходило на переробку в минулому році, потрібно було експортувати здебільшого у вигляді масла, сухих молокопродуктів та товарів сирної групи. В поточному році частка експорту в такому балансі зменшиться приблизно до 20%.

Отже експорт молочних продуктів в минулому році зріс на 12% в молочному еквіваленті до 0,7 млн. т. В поточному році очікуємо незначне зниження зовнішніх продажів у першу чергу через зростання споживання. При цьому виручка від експорту може скоротитися на 15% через значно нижчі ціни зовнішнього попиту.

Розрахунок балансу показує нетто-позитивну оцінку зовнішньої торгівлі в минулому році майже на рівні 200 млн. доларів, а в 2023 році, за прогнозами експертів, нетто-експорт становитиме 110-125 млн.

Кардинальних змін в обсягах імпорту молокопродуктів не очікується.

Географія та структура експорту

Ще до повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, з початком війни росії проти України в 2014 році, кардинально почали змінюватись і структура експорту в розрізі видів молочних товарів, і географія поставок.

Років 10 тому понад 90% всіх зовнішніх продажів молокопродуктів приходилось на росію та інші пострадянські країни (за виключенням країн Балтії). З точки зору бізнесу воно і не дивно, адже тоді якості продукції приділялося мало уваги, а ціни практично завжди були вищими за світові.

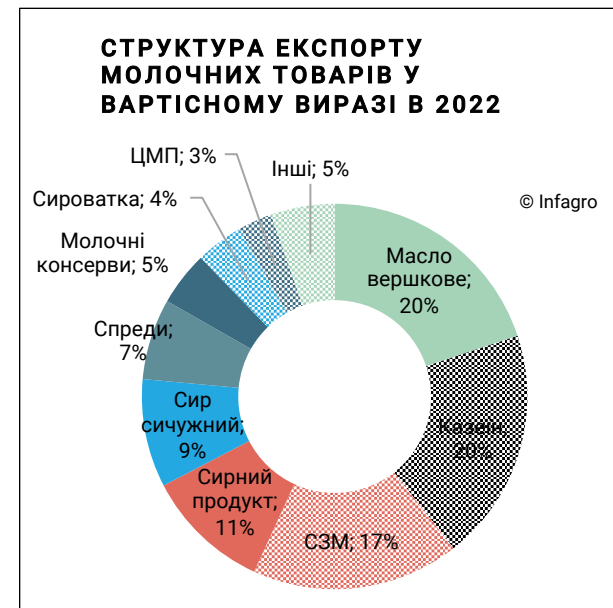
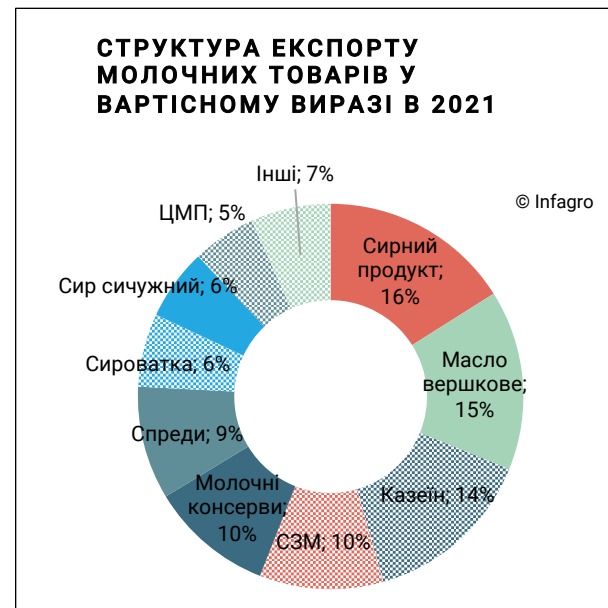
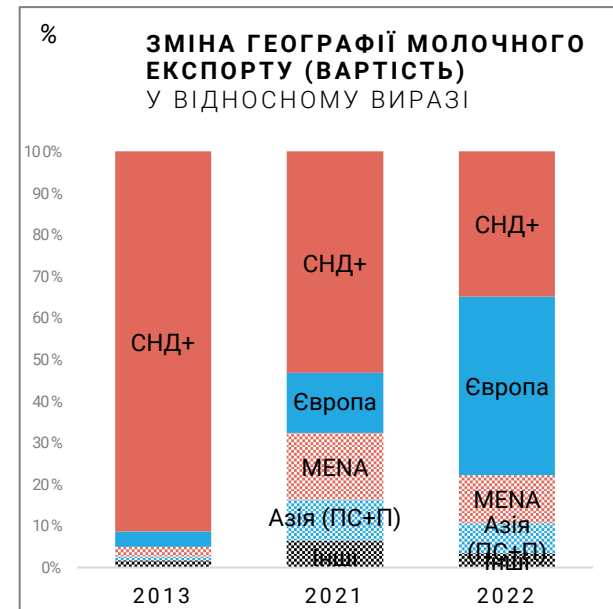
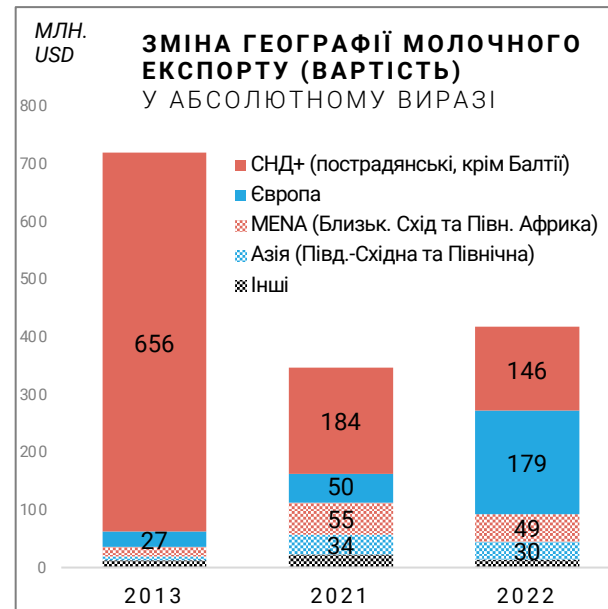
У 2014 році «велика дружба» з росією завершилась, торгівля з цією країною майже припинилась. Пізніше з'явилися певні проблеми з транзитом української продукції в інші країни СНД через рф. В таких умовах українські виробники були вимушені суттєво змінювати асортимент продукції (відмовляючись від сиру), а експортери – шукати нові ринки збуту (для масла та сухих молокопродуктів).

Проте ще у 2021 році частка пострадянських країн в закупках українських молокопродуктів складала більше половини в грошовому виразі, USD184 млн. Дещо зросли поставки в країни MENA, Південно-Східної та Північної Азії. В ЄС було продано продукції лише на USD50 млн, і то здебільшого за рахунок поставок технічного казеїну.

В 2022 році, з початком повномасштабної війни, українським експортерам прийшлося знову кардинально переглядати канали реалізації молочної продукції. Був втрачений не тільки транзит товарів через росію, а і будь-які поставки через українські морські порти. Можливості експорту стали вкрай обмеженими, галузь опинилася на межі краху.

Але на допомогу прийшли дружні країни ЄС, які значно спростили умови транзиту через свою територію і, що важливо, дозволили постачати до ЄС товари без квот та мит. Також зросла кількість українських підприємств з правом поставок продукції до ЄС. В результаті, на відміну від попередніх років, лівова частка експорту окремих товарів (масла, сухого молока, казеїну) у 2022 році припала саме на країни ЄС.

Щоб Європа залишалась основним ринком збуту для українських молокопродуктів і в 2023 році, треба прикласти чимало зусиль і самим експортерам і представникам уряду. З огляду на останні події в торговельних відносинах з сусідніми країнами, можуть бути певні проблеми ...

Цінові тенденції

Світова цінова кон'юнктура минулого року була тим фактором, який суттєво пришвидшив налагодження зовнішньої логістики після початку повномасштабної російської агресії.

Поки глобальна інфляція розганяла ціни на біржові та споживчі товари, в т.ч. молочні, блокування агресором українських морських портів та торговельні обмеження з боку ЄС спричиняли зниження вартості сирого молока в Україні. Навіть після відкриття ЄС «зелених коридорів» для українських товарів, девальвація гривні тримала внутрішні ціни на низьких рівнях відносно рекордних європейських позначок.

Саме та різниця, яка спостерігалася протягом майже всього календарного року, дозволила наростити експорт української продукції навіть попри високу вартість логістики та інші складнощі.

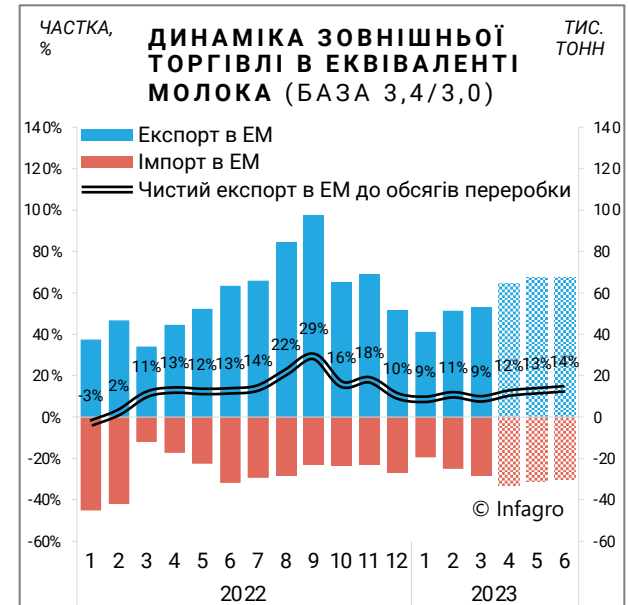
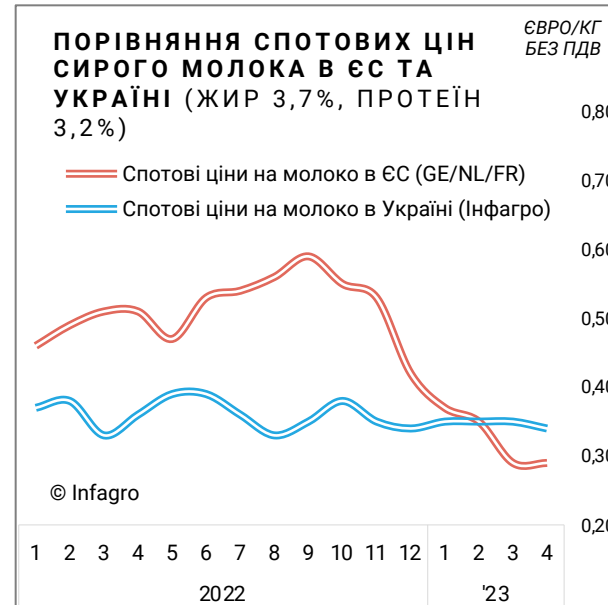
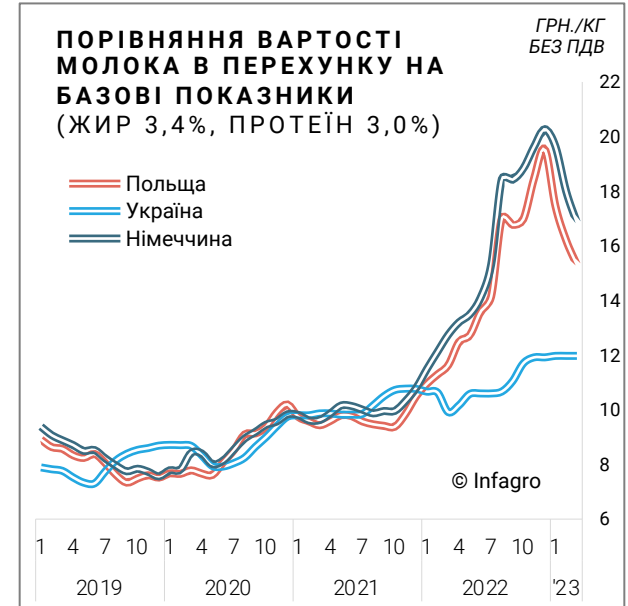
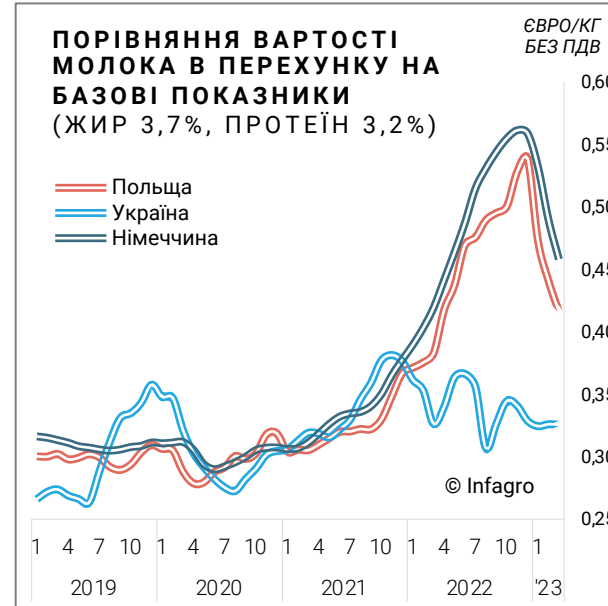
Відповідно до динаміки спотових цін на сире молоко в ЄС, можемо констатувати, що пік попиту на сировину та молочні товари в ЄС припав на вересень. Саме вересень став рекордним місяцем для експорту українських молочних товарів: в еквіваленті сирого молока було експортовано близько 100 тис. тонн товару, тобто майже 30% від загального обсягу сирого молока, яке в цей період потрапило на переробку.

Попри те, збільшення пропозиції сирого молока в ЄС через привабливість його виробництва (рекордні закупівельні ціни сировини) та зниження світового попиту, призвели до падіння попиту в Європі.

Результатом цього є різке зниження закупівельних цін сирого молока в ЄС в першому кварталі 2023 року. Але навіть враховуючи швидке падіння цін, вартісні рівні первинного ринку сирого молока в країнах ЄС знаходяться вище відповідних українських значень.

Тоді чому фіксуємо спад попиту на українські біржові товари з боку західних трейдерів? Річ у тому, що через слабкий попит зараз спостерігаємо також низькі ціни на біржові товари в Європі. Тенденції підтверджує тренд вартості вторинного ринку сирого молока в ЄС, рівень якого останні місяці навіть нижче українського відповідника. Саме з цієї дешевої сировини зараз виробляються європейські сухе молоко та масло.

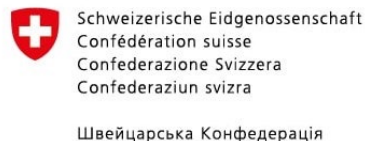
Відповідно, у 2023 році українські експортери майже зупинили відвантаження продукції на Захід (саме через це ефект від поточної заборони поляків є мінімальним) та шукають додаткові шляхи збуту товару, які переважно асоціюються з Азією.

ЗМІНИ В МОЛОЧНІЙ ГАЛУЗІ ЗА РІК ВІЙНИ

Спеціальний інформаційно-аналітичний бюлетень, підготовлений агентством Інфагро в рамках серії експертних зустрічей з підтримки та просування експорту молочної продукції в умовах війни

Дані заходи проводяться **спільно з державною установою «Офіс з розвитку підприємництва та експорту» та аналітичним агентством Інфагро** за підтримки Швейцарії в рамках швейцарсько-української програми «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України», що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія), www.qftp.org.

Даний інформаційно-аналітичний бюлетень підготовлений агентством Інфагро виключно з інформаційною метою та не гарантує точності і повноти інформації. При підготовці матеріалів використані дані Держстату України, матеріали інших відкритих джерел, дані власних моніторингів, розрахунки та оцінки Інфагро. За додатковою інформацією щодо даних, розрахунків і прогнозів, можна звертатись +380 44 258 2502; info@infagro.com.ua; ТОВ Інфагро, Київ, 2023.

Цю публікацію було створено за підтримки Швейцарії в рамках швейцарсько-української програми «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України», що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія). Відповідальність за зміст цієї публікації несе виключно автор(и). Точка зору автора(ів) не обов'язково відображає точку зору SECO, FiBL, SAFOSO AG, www.qftp.org.